

Nowości wydawnicze Muzeum Historycznego

Z przyjemnością przedstawiamy Państwu najnowsze publikacje pod red. Marka Zawadki, które obejmują trzy starannie opracowane katalogi wystaw zorganizowanych przez nasze muzeum w minionym roku oraz wydawnictwo poświęcone lubińskim zabytkom. Zachęcamy do zapoznania się z naszymi publikacjami, które dostępne są w sklepie muzealnym znajdującym się w ratuszu oraz na stronach Biblioteki Cyfrowej Zagłębia Miedziowego.

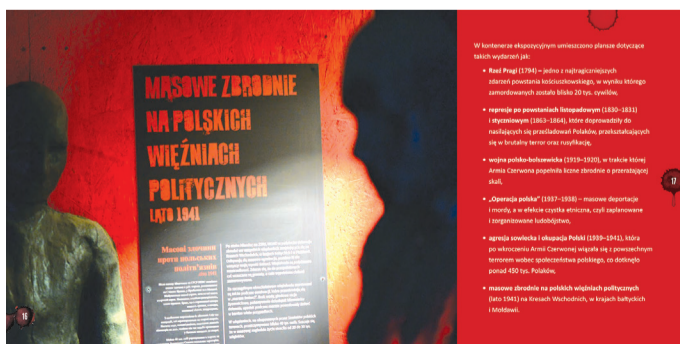
Przez dekady do pokoju – 75 lat NATO i 25 lat Polski w NATO

Wydawnictwo szczegółowo przedstawia wystawę zorganizowaną w Parku Leśnym z okazji 25-lecia Polski w NATO oraz 75-lecia utworzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zawiera też informacje o związanych z nią wydarzeniach, takich jak prelekcje i podcasty nagrane z udziałem ekspertów do spraw wojskowości.

Operacja „Ostra Brama”. 80 lat później – odkryj historię Wilna

Katalog wystawy plenerowej, przygotowanej przez Marcina Orłowskiego z okazji 80. rocznicy akcji „Ostra Brama”, opowiadającej o nieudanej próbie odbicia miasta z rąk niemieckich oraz dążenia niepodległościowe wileńskich oddziałów Armii Krajowej. Publikacja przenosi nas w głąb historii Wilna, przypominając o heroicznych wysiłkach AK.

Rosja. Imperium zbrodni

Publikacja dokumentuje wystawę poświęconą zbrodniom sowieckim i radzieckim, które dotknęły nie tylko Polaków, ale także przedstawicieli innych narodów. Przedstawia opis tragicznych konsekwencji tych zbrodni, które w świetle współczesnych wydarzeń geopolitycznych nabierają szczególnego znaczenia.

Promocja publikacji o lubińskich zabytkach

Co kryje się za pojęciem zabytek architektury? Jakie warunki spełnić powinien budynek lub kompleks zabudowań, by stać się obiektem zabytkowym? Zagadnienia te, w kontekście skoncentrowanym na dziejach Lubina, zaprezentuje Piotr Bieruta – historyk sztuki, regionalista, autor publikacji pt. „Historyczna architektura ziemi lubińskiej. Cz. 1 – Miasto Lubin”. W książce przedstawionych zostało kilkanaście historycznych budowli. Opisane zostały zarówno dzieje tych obiektów, jak i wyróżniające je cechy, w odniesieniu do historii regionu oraz historii architektury. Są to m.in.: średniowieczne fortyfikacje miejskie, barokowy ratusz czy neogotycki, dawny kompleks koszar Pułku Dragonów. W trakcie prezentacji autor opowie o architekturze Lubina i jej przemianach na przestrzeni wieków oraz podzieli się doświadczeniami z procesu pisania swojej książki.

Spotkanie autorskie

Piotr Bieruta – autor publikacji o zabytkach architektury Lubina

30 stycznia 2025, godz. 17.00

Ratusz, sala konferencyjna
Rynek 23, Lubin

muzeum-lubin.pl

Zdarzyło się 100 lat temu

Pierwsza „łamigłówka krzyżowa”

Zródło: polona.pl

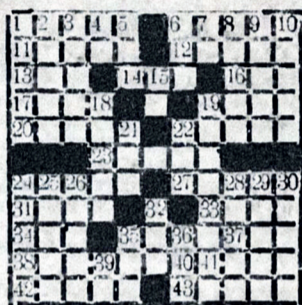
► 31 stycznia 1925 roku w „Kurjerze Warszawskim”, gazecie codziennej wydawanej od ponad 100 lat i popularnej zwłaszcza wśród mieszczaństwa, po raz pierwszy w Polsce pojawiła się krzyżówka. Zagadki rysunkowe i słowne nie były niczym nowym w czasopiśmie. W przypadku premiery „łamigłówki krzyżowej”, bo tak początkowo nazywano grę, autorzy najpierw wyjaśnili jej zasady, a potem dodali, że czytelnik „czasem nałamie sobie głowy porządnie [...], przyjdzie mu jednak z pomocą słownik i encyklopedia”.

Dodali również: „Starzy i młodzi poświęcają się namiętnie tej rozrywce. Powstał prawdziwy sport układania i rozwiązywania owych zadań, ukazały się całe ich zbiory, już głośne są rekordy w tym kierunku, a dzienniki angielskie i amerykańskie, zaspokajając ciekawość ogółu, umieszczają regularnie co tydzień nowe ich wzory. [...] Odgadujący przypomni

sobie niejedną wyraz lub zwrot zapomniany, pozna wiele nowych z najrozmaitszych gałęzi wiedzy, a jeżeli zada sobie trud ułożenia takiej łamigłówki, to często zabawi się niespodzianymi zwrotami, skrótami i kombinacjami, które zaskoczą go przy tej, zgoła nie łatwej, pracy”. Nagrodą za nadesłanie do redakcji prawidłowego hasła były prenumerata „Kurjera” i egzemplarz powieści Stefana Żeromskiego „Wiatr od morza”.

Autorem pierwszej na świecie krzyżówki był Arthur Wynne (1871–1945), amerykański dziennikarz pochodzenia brytyjskiego. Po wyemigrowaniu do Stanów Zjednoczonych w wieku 19 lat, pracował najpierw w „Pittsburgh Press”, a potem wszedł w skład redakcji „New York World”, gazety ukazującej się w latach 1860–1931, której wydawcą był od 1883 roku do swojej śmierci Joseph Pulitzer (1847–1911), fundator słynnej nagrody dla dziennikarzy, literatów i muzyków. Pod koniec 1913 roku Wynne’owi polecono wymyślić nową zagadkę do działu rozrywki. zaproponował wówczas „Word-cross puzzle”, łamigłówkę mającą kształt pustego

Łamigłówka krzyżowa

5 cennych nagród, w tej liczbie kwartalna prenumera „Kurjera” i nagrodzone dzieło Żeromskiego „Wiatr od morza”. Termin, wyjątkowo, 2-tygodniowy.

Znaczenie wyrazów: Wyrazy poziome.

1. Twórca religii; 6. Łódź; 11. Miasto w Stanach Zjednoczonych; 12. Szorstki; 13. Raz; 14. Imię; 16. Ofiara; 17. Pierwsza i ostatnia głoska; 19. Rzeka; 20. Napój; 22. Słynna hefera; 23. Plemię Indian brazylijskich; 24. Rzeka; 27. Wyspa; 31. Rzecz zakazana; 33. Trzech park skandynawskich; 34. Wydzielina; 35. Rzeka; 37. Czynność, dostępna obecnie i ludziom; 38. Pierwotny mieszkamiec Japonii; 40. Materie chroniące; 42. Głupcy; 43. Drobny minerał.

Wyrazy pionowe:

1. Szopa; 2. Dekretu; 3. Śpij; 4. W kierunku; 5. Zaprzeczenie; 6. Pytanie; 7. Miara; 8. Zawartość pestek; 9. Jęzomościę; 10. Nazwa grecka króla perskiego; 15. Nie my; 18. Imię zdrobniałe w miejscowniku; 19. Słynny malarz irysków; 21. Narodowość; 22. Potwierdzenie; 24. Cenna tkanina; 25. Głośny kozak; 26. Uzdrowisko włoskie; 28. Władcom wiatrów; 29. Najwyższe stanowiska; 30. Stara rzecz cenna; 32. Ofiaruje; 35. Honor; 36. Okres czasu; 39. Rzeka; 41. Podziękowanie dziecka.

► Diagram i hasła premierowej krzyżówki w czasopiśmie polskim

w środku rombu bez czarnych pól, która ukazała się w gazecie 21 grudnia. Jego przełożeni uznając jednak, że pomysł nie trafi w gusta czytelników, nie dali się namówić na opatentowanie go, co okazało się poważnym błędem.

Kilka tygodni później błąd maszynistki sprawił, że nowa łamigłówka pojawiła się na łamach gazety jako „Cross-Word” (ang. krzyż-słowo) i nazwa ta – w formie „crossword” – przyjęła się powszechnie. Pierwszą gazetą w Europie, która ją opublikowała, była londyńska „Sunday Express”. Do tego historycznego wydarzenia doszło 2 listopada 1924 roku, co stanowiło istotny moment w rozwoju popularnego rodzaju rozrywki umysłowej. Na początku lutego 1925 pojawiła się również w polskim tygodniku „Ilustracja”. Jej przygotowaniem zajął się Kazimierz Makarczyk (1901–1972), wielokrotny medalista olimpiad szachowych w latach międzywojennych, następnie bardzo ceniony trener szachowy młodzieży. To właśnie on jako pierwszy w Polsce użył terminu krzyżówka.

3-7 LUTEGO 2025

TWORZY SIĘ W LUBINIE

FERIE ZIMOWE W GALERII PAŁACYK

3 II

Dot painting, skrobi art – stawiamy artystyczną kropkę
(Monika Aleksandrowicz)

4 II

W ogrodzie pełnym symboli – malujemy
(Monika Małachowska)

5 II

Szkiełko do szkiełka – układamy mozaikę
(Bernarda Gołąb-Lisowska)

6 II

Miedziany smok i głośny stukot – repusujemy
(Piotr Mojka)

7 II

Trójkątne wazony i czarna ceramika – glina w ruch
(Martyna Opałacz)

GALERIA PAŁACYK

ul. M. Skłodowskiej-Curie 6 (parter), 59-300 Lubin

Podczas spotkań poznawac będziemy artystów biorących udział w Lubimskim Biennale Sztuki oraz ich ulubione techniki tworzące!

Oferta dla uczestników indywidualnych
Wiek 7-10 lat
Czas trwania 10.00-12.30
Zapisy 731 123 311
Udział w zajęciach jest bezpłatny!

Tworzy się w Lubinie

Ferie zimowe w Galerii Pałacyk

► Na czas tegorocznych ferii lubińskie muzeum przygotowało dla najmłodszych warsztaty, podczas których przedstawiać będziemy twórczość oraz sylwetki współczesnych, związanych z Lubinem, artystów plastyków. Te kreatywne spotkania w bezpośredni sposób nawiążą do aktualnie prezentowanej w galerii wystawy, czyli *Lubińskiego Biennale Sztuki – Reaktywacja*. Każdy warsztat stanie się artystycznym spotkaniem z autorem, którego prace dzieci równocześnie obejrzą na ekspozycji. Zaproszeni na poszczególne warsztaty artyści opowiedzą o swoich dziełach, wytłumaczą ich znaczenie i będą współprowadzącymi kreatywnych zajęć, poświęconych ich ulubionym technikom twórczego wyrazu.

i www.muzem-lubin.pl

f **Galeria Pałacyk**

wiek **7-10 lat**

10.00-12.30

tel. **731 123 311**

ul. Skłodowskiej-Curie 6 (parter)
59-300 Lubin

GODZINY OTWARCIA
codziennie 9.00-17.00

GALERIA PAŁACYK

#GALERIAPAŁACYK

Przedchrześcijańska Polska według polskich kronikarzy

► Niezmiernie ciekawą i intrygującą rzeczą jest chęć zajrzenia w zamierzchłą przeszłość i odkrycie historii przedchrześcijańskiej Polski. Jest mnóstwo nurtujących pytań: kto był przed Mieszkiem I; czy istniała jakaś forma zorganizowanej państwowości na ziemiach polskich; jaki właściwie był początek Polski? Wielce zastanawiające i inspirujące do prowadzenia dalszych badań i poszukiwań są zapiski kronikarzy: Anonima zwanego Gallem, mistrza Wincentego Kadłubka oraz Jana Długosza.

Anonim zwany Gallem spisał dzieje Polski na zlecenie panującego na początku XII wieku księcia Bolesława III Krzywoustego. Opisał on dzień postrzyżyn syna księcia Popiela. Tego dnia do Gniezna zawitali dwaj nieznajomi. Gdy książę odmówił im gościny, przybysze zostali przyjęci w domu pewnego oracza, Piasta, syna Chościska. Mężczyźni byli wdzięczni za schronienie i powiedzieli: „Oby przybycie nasze na radość wam wyszło, a z tymże pospołu i obfitość wszelkiego dobra, a z potomstwa zaszczyt i sława spłynęła”. Dzięki cudom gospodarz domostwa mógł wyprawić huczne postrzyżyny swojemu jedynemu synowi, a dwaj goście nadali chłopcu imię Siemowit. Imię to pochodzi od wyrazu semja (rodzina) oraz wit (pan, władca). W tym przypadku imię Siemowit mogło też odwoływać się do nowego początku, rozpoczęcia nowego rozdziału historii rodziny lub nawet księstwa. Chłopiec wyrósł na silnego i dzielnego mężczyznę, aż w końcu wygnał Popiela.

**Siemowit został obrany na księcia Polski i „w zażyciu, pracy, tudzież rycerskości, dzielnego ramienia zaszczytu i sławy dostąpił”.
Zatem życzenia, które lata wcześniej usłyszał Piast od swoich niespodziewanych gości, spełniły się.**

Autor kroniki podaje również, że Siemowit poszerzył terytorium księstwa. Następnie władzę objęli kolejno Lestek, Siemomysł i Mieszko, który ożenił się z księżniczką Dąbrówką i przyjął chrzest.

Mistrz Wincenty Kadłubek, późniejszy biskup krakowski, służył na dworze Kazimierza II Sprawiedliwego, na którego zlecenie napisał na przełomie XII i XIII wieku

„Kronikę Polski”. W dziele tym odnosi się do starożytnych czasów, przedstawiając rozmowę dwóch biskupów, którzy wspominają Grakcha (Kraka), który obiecywał, że nie gdy „go wybiorą, to nie będzie kró-

lem, lecz współnikiem królestwa”. Polska za rządów Kraka osiągnęła znakomity rozwój, jednak kraj trafił do łapczywego (znany dzisiaj jako smok wawelski), któremu mieszkańcy musieli dostarczać bydło, aż w końcu udało się go pokonać. „Na skale całozercy wnet założono sławne miasto, od imienia Grakcha nazwane Gracchovia. [...] Niektórzy nazwali je Krakowem od krakania kruków, które zleciały się tam do ścierwa potwora”. Schedę po ojcu odziedziczyła córka Wanda, która „dalece przewyższała wszystkich zarówno piękną postacią, jak powabem wdzięków. [...] Najrozważniejsi zroztropanych zdumiewali się nad jej radami i najokrutniejsi spośród wrogów łagodnieli na jej widok”. Jest też przytoczona wyprawa Aleksandra Wielkiego na Polskę. Aleksander „jak przez tylne drzwi przez Morawy, rozwija skrzydła wojsk i podbiwszy zwycięsko ziemię krakowską i śląską, z ziemią zrównuje wiekotrwale mury, obraca [je] w perzynę, zaorane miasta każe solą posypać”. Jednakże pewien sprytny Polak podstępem wprowadził zamieszanie wśród armii Aleksandra, co pozwoliło Polakom przegonić najeźdźcę.

„A wkrótce potem, wsparty zasługami cnót, odznaczony został wysoką godnością królewską. Dano mu imię Lestek, to jest przebiegły, ponieważ więcej nieprzyjaciół zniszczył przebiegłością niż siłą”.

Trzecim sławnym polskim kronikarzem był Jan Długosz herbu Wieniawa, duchowny, geograf, historyk, heraldyk, dyplomata i wychowawca synów króla Kazimierza IV Jagiellończyka. W przedchrześcijańskiej historii Polski, Długosz w dziele pt. „Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego” odnosił się do legend i tradycji przekazanych przez wcześniejszych autorów. Wywodzi pochodzenie Polaków od jednego z siedmiu synów Jafeta, syna Noego. Przekazuje opowieść o Lechu i jego młodszym bracie Czechu, jednak jego wersja ma na celu wyjaśnienie politycznego powstania narodów, a nie dokładne odwzorowanie legendy. Niemniej kronikarz szczegółowo opisuje kraj, w którym zamieszkał Lech. Podaje wiele nazw geograficznych. Ziemię polską opisuje jako „urodzajną w zboże, o owocach uroczych, rybach wyborych, nabiale smacznym, sławną z łowów, obfi-

Rękopisy kroniki Wincentego Kadłubka i roczniki Jana Długosza znajdujące się w Bibliotece Narodowej, Oddział Udostępniania Zbiorów Specjalnych w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie

Fot. Damian Kwaśnik

tującą w bydło i trzody, słodką miodami, korzystną [dla hodowli] koni, pełną ptactwa, bogatą w żelazo i ołów”. Nazwany został „od pierwszego władcy i osadziela Lecha, kraj Lechią, naród zaś Lechitami”. Lech podróżując po kraju, dostrzegł orle gniazdo na wysokich drzewach i postanowił, że miejsce to będzie pierwszą stolicą królestwa. Długosz opisał legendarnego Rusa jako syna Lecha, który odziedziczył wschodnie ziemie nad Dnieprem. Nato-

miast „Kronika wielkopolska” napisana za czasów króla Przemysła II, a więc wcześniej od dzieła Jana Długosza, przedstawia Lecha, Czecha i Rusa jako trzech braci, którzy wyruszyli z Panonii – krainy będącej „matką i kolebką wszystkich narodów słowiańskich”.

Fragment pocztówki z lat 1900–1910 znajdująca się w zasobach Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, udostępniona w domenie publicznej przez muzeumwielkopolski.pl

#CHROBRY1000

Wydarzenia muzealne 2025

▶ **Z** radością zapraszamy do uczestnictwa w wydarzeniach organizowanych przez Muzeum Historyczne. W tym roku kontynuujemy nasze popularne imprezy, ale także wprowadzamy nowe, które z pewnością umilą Państwu czas. Szczególnie serdecznie zachęcamy do udziału w wydarzeniach związanych z obchodami **1000-lecia koronacji Bolesława Chrobrego na króla Polski**.

Nasze działania obejmują również różne programy wystaw, plany wydawnicze oraz zajęcia edukacyjne przygotowane z myślą o uczestnikach w każdym wieku. Niezależnie od tego, czy jesteś dzieckiem, młodzieżą, czy dorosłym, znajdziesz coś dla siebie. O szczegółach dotyczących naszych planów będziemy informować na bieżąco na naszej stronie internetowej oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych.

31 MAJA -
8 CZERWCA

#CHROBRY1000
OBCHODY 1000. ROCZNICY
KORONACJI
BOLESŁAWA CHROBREGO
NA KRÓLA POLSKI

6-14
WRZEŚNIA

EUROPEJSKIE
DNI
DZIEDZICTWA

7
WRZEŚNIA

8. LUBIŃSKI
ZŁOT POJAZDÓW
ZABYTKOWYCH

13-14
WRZEŚNIA

PLENER
RZEMIEŚLNICZY

10
LISTOPADA

NOC NIEPODLEGŁOŚCI
+ „SPRAWA POLSKI II”
/ gra terenowa

1-2
MAJA

LUBIŃSKA SCENA
MUZYCZNA
/ koncert

2
MAJA

LUBIN. POWRÓT
DO PRZESZŁOŚCI
/ gra terenowa

3-4
MAJA

12. FESTIWAL
KWIA TÓW
I ROŚLIN

muzealne social media

znajdziesz nas ...

@muzeum.lubin
@parklesnylubin

@muzeumlubin

Muzeum Historyczne
w Lubinie

Facebook

/MuzeumLubin
/BibliotekaCyfrowaZaglebiaMiedziowego
/ParkLesnyLinowyLubin
/WarsztatyMuzeum
/WielkaWojna19141918
/KoniecOkupacjiSowieckiejWPolsce
/ZlotLubin
/LubinskiFestiwal
/Chrobry1000
/GaleriaPalacyk

SKLEP MUZEALNY
Rynek 23, 59-300 Lubin

GODZINY OTWARCIA
poniedziałek-piątek
9.00-17.00

sobota-niedziela
10.00-18.00

muzeum-lubin.pl

magazyn **muzealny**

Muzeum Historyczne w Lubinie

Magazyn Muzealny nr 41 (46) | dodatek do „Wiadomości Lubiąskich” | 23.01.2025 | Wydawca: Muzeum Historyczne w Lubinie | Adres: Rynek 23, 59-300 Lubin | Kontakt: sekretariat@muzeum.lubin.pl | Teksty: Ewa Kos (s. 1-Nowości...), Emilia Polewczyk (s. 1-Pro-mocja...), Wojciech Holicki (s. 2-Zdarzyło się...), Piotr Bieruta (s. 2-Tworzy się...), Damian Kwaśnik (s. 3-Przedchrześcijańska...) | Korekta: Dorota Gońda | Projekt graficzny i skład: Kamila Tworek | Redakcja: Justyna Karlińska